

บทคัดย่อ

โครงการวิจัย “การพัฒนาระบบการผลิตผักปลอดสารพิษเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและการเข้าถึงอาหารปลอดภัยในชุมชน” เป็นงานวิจัยเชิงพื้นที่ที่ดำเนินการร่วมกับกลุ่มเกษตรกรในพื้นที่ตำบลแม่ก้า อำเภอสันป่าตอง และ ตำบลบ้านกาด อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่ความรู้ด้านการผลิตผักปลอดสารพิษและสนับสนุนให้เกษตรกรนำไปขยายผลในระดับไร่นา มีการศึกษารูปแบบที่เหมาะสมของระบบการปลูกพืชผักปลอดสารพิษในพื้นที่เกษตรกร เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและการเข้าถึงอาหารปลอดภัยในชุมชน วิธีการดำเนินงานมี 3 กลุ่มงาน ได้แก่ กลุ่มงานวิจัยเทคโนโลยีการผลิต กลุ่มงานเสริมสร้างศักยภาพชุมชน และกลุ่มงานการตลาดและการรณรงค์ โดยเน้นให้เกษตรกรมีส่วนร่วมและเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริง ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรมีทัศนคติในระดับที่ดีมากถึงดี ต่อเทคโนโลยีที่ได้รับ เกษตรกรจำนวน 18 ครัวเรือนนำเทคโนโลยีที่ฝึกอบรมไปปรับใช้ปลูกพืชผักโดยไม่ใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช มีการวางแผนปลูกผักหลากหลายชนิดหมุนเวียนตลอดปี ป้องกันกำจัดศัตรูพืชแบบผสมผสาน พื้นที่การผลิตรวม 15.5 ไร่ สามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้มากกว่าร้อยละ 80 ได้ผลผลิตทั้งหมดประมาณ 80,000 กิโลกรัม

เกษตรกรผู้ผลิตและเกษตรกรตัวแทนในแต่ละกลุ่ม ได้ร่วมกันทำกิจกรรมการตลาดควบคู่กับการให้ข้อมูลแก่ผู้บริโภคในรูปแบบต่างๆ ได้แก่ 1) การจำหน่ายผลผลิตในตลาดชุมชน 2) นำผลผลิตจำหน่ายตรงตามหน่วยงานต่างๆ 3) นำผลผลิตจำหน่ายให้ร้านจำหน่ายผลผลิตหรือคนกลางที่รับซื้อผลผลิตสุภาพ และ 4) การจำหน่ายผ่านคนรวบรวมทั่วไปในชุมชน ผลที่ได้พบว่า การนำผลผลิตไปจำหน่ายตามหน่วยงานเป็นรูปแบบที่ได้รับการตอบรับจากผู้บริโภค สร้างรายได้และความพอใจแก่เกษตรกรมากที่สุด โดยเกษตรกรที่มีการวางแผนการผลิตดี ทำการผลิตหมุนเวียนต่อเนื่องตลอดปี มีผลตอบแทนจากการผลิตเหนือต้นทุนเงินสดเท่ากับ 91,311 บาท/ไร่/ปี กำไรสุทธิเมื่อหักค่าแรงงานครอบครัวแล้วเท่ากับ 51,000 บาท/ไร่/ปี ซึ่งผลจากการทำกิจกรรมการตลาดในรูปแบบข้างต้นนี้ด้วยตัวเกษตรกรเอง นอกจากสร้างรายได้แล้ว ยังทำให้เกษตรกรเกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง มีการวางแผนและปรับเปลี่ยนวิธีการจำหน่าย นำข้อมูลที่ได้จากผู้บริโภคกลับไปวางแผนการผลิตและการจัดการผลผลิตหลังการเก็บเกี่ยว ด้านผู้บริโภครู้จักเข้าถึงผลผลิตเกษตรปลอดสารพิษได้มากขึ้น เริ่มตระหนักถึงการหันมาบริโภคผลผลิตที่ผลิตโดยกระบวนการไม่ใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชมากขึ้น ผลสรุปจากการดำเนินโครงการร่วมกับกลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 กลุ่ม นับได้ว่าประสบความสำเร็จในระดับหนึ่งสำหรับเกษตรกรบางรายและบางกลุ่ม แต่ก็เป็นเพียงระยะเริ่มต้น ยังมีปัญหาข้อจำกัดและประเด็นที่ต้องศึกษาจัดการร่วมกันต่อไปอีก ถ้าพึงเกษตรกรพบว่ายังมีความลำบากในการทำงานให้ประสบผลสำเร็จ ยังต้องการการสนับสนุนจากองค์กรทั้งในพื้นที่และจากภายนอกในการจัดการร่วมกันเพื่อให้เกษตรกรสามารถดำเนินการผลิตต่อไป